

- 7.Контроллинг как инструмент управления предприятием / Е.А.Ананькина, С.В.Данилочкин, Н.Г.Данилочкина и др.; Под ред. Н.Г.Данилочкиной. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 279 с.
- 8.Костырко Л.А. Финансовый контроллинг как инструмент стратегического управления деятельностью хозяйствующего субъекта // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2002. – №9. – С.5-13.
- 9.Лавінський Г., Галіцин В., Бушуєва І. Банківський контролінг // Вісник НБУ. – 2004. – №1. – С.34-37
- 10.Лаута Ю.С., Герасимов Б.И. Создание системы контроллинга на промышленном предприятии / Под ред. д-ра экон. наук, проф. Б.И.Герасимова. – Тамбов.: Тамб. гос. ун-т, 2005. – 96 с.
- 11.Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. – К., 2001. – 580с.
- 12.Манн Р., Майер С. Контроллинг для начинающих. Система управления прибылью: Пер.с нем. Ю.Г.Жукова / Под ред. и с предисл. В.Б.Ивашкевича. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 304 с.
- 13.Островська Г. Контролінг як сучасна концепція управління фінансовим станом підприємства // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2002. – №7/12. – С.55-58.
- 14.Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий. – 4-е изд. – Минск: Новое знание, 1999. – 686 с.
- 15.Славников Д. Анализ отклонений затрат основного производства материала в системе контроллинга // Справочник экономиста. – 2004. – №9. – С.13-15.
- 16.Славников Д. Управление отклонениями, или на чем строится контроллинг // Справочник экономиста. – 2004. – №8. – С.26-31.
- 17.Фольмут Х.Й. Инструменты контроллинга от А до Я: Пер. с нем. / Под ред. М.Л.Лукашевича, Е.Н.Тихоненковой. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 288 с.
- 18.Хорват В. Концепция контроллинга: Управленческий учёт. Система отчетности. Бюджетирование: Пер. с нем. / Под ред. В.Григорьева. – 2-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 269 с.
- 19.Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Ненашев Е.В. Методика финансового анализа. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. ИНФРА - М, 2001. – 208 с.

Отримано 09.11.2009

УДК 330.44 : 334.7

Н.В.СИНЮГІНА

Харківський національний економічний університет

МОДЕЛЬ АНАЛІЗУ ПОЗИЦІОНУВАННЯ РІЗНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ОБ'ЄДНУЮЧОМУ ФАЗОВОМУ ПРОСТОРІ

Обґрунтовано доцільність розгляду взаємодії різних суб'єктів господарювання з погляду їх функціонування на ринках запозичення фінансових ресурсів. Вдосконалено модель аналізу проведення моніторингу взаємодії різних за галузями суб'єктів господарювання на основі врахування змін в усередненій лінії позиціонування досліджуваних суб'єктів господарювання в обраному фазовому просторі. Наведено узагальнену економічну модель аналізу позиціонування різних за галузями суб'єктів господарювання в обраному фазовому просторі.

Обосновано целесообразность рассмотрения взаимодействия разных субъектов хозяйствования с точки зрения их функционирования на рынках заимствования финансовых

ресурсов. Усовершенствована модель анализа проведения мониторинга взаимодействия разных за отраслями субъектов хозяйствования на основе учета изменений в усредненной линии позиционирования исследуемых субъектов ведения хозяйства в избранном фазовом пространстве. Приведена обобщенная эконометрическая модель анализа позиционирования разных по отраслям субъектов хозяйствования в избранном фазовом пространстве.

Expedience of consideration of co-operation of different subjects of menage from point of their functioning at the markets of borrowing of financial resources. The model of analysis of conducting of monitoring of co-operation of different after industries subjects of menage is improved on the basis of account of changes in the usrednennoy line of positioning of the explored subjects of menage in select phase space. The generalized ekonometric model of analysis of positioning of different after industries subjects of menage is resulted in select phase space.

Ключові слова: аналіз, моніторинг, позиціонування, усереднена лінія, економетрична модель, взаємодія різних учасників ринку.

Функціонування, розвиток та дієвість будь-якого суб'єкта господарювання в ринковій економіці неможливо без всебічного врахування стану такого суб'єкта, його зв'язків з іншими суб'єктами ринкових відносин. Це обумовлено тим, що здійснення запозичень на ринках фінансових ресурсів, взаємодія з контрагентами, просування продукції на ринки збуту тощо потребує аналізу інформації про розвиток таких ринків, а також інформації про діяльність потенційних конкурентів, поставальників продукції і споживачів. Тобто, у відкритій ринковій економіці під час розширення глобалізаційних процесів взаємні впливи діяльності різних суб'єктів господарювання є досить суттєвими. Зокрема, розкриттю та обґрунтуванню напрямів дії таких впливів присвячено дослідження Г.М.Азаренкової, В.В.Корнєєва, Л.Руденко [1-3]. Тож, можна констатувати, що питання визначення, узагальнення та аналізу отриманих даних слід розглядати в якості ключових з погляду обґрунтування подальших дій щодо функціонування і розвитку конкретного суб'єкту господарювання. Таким чином, саме моніторинг стає однією з ключових функцій в управлінні розвитком економічних процесів, а, відтак, зворотний напрямок дослідження є актуальним та важливим з практичної точки зору.

Підтвердженням значимості проведення моніторингу з погляду загального управління конкретних суб'єктів господарювання можна назвати дослідження: А.Закірова і Н.В.Потапової, які узагальнюють питання моніторингу у визначенні фінансової стійкості банку [4]; А.В.Климова, який аналізує основні функції та завдання моніторингу з погляду вдосконалення підсистеми контролінгу страхової компанії [5]; В.А.Юдіна, який досліджує доцільність застосування моніторингу для визначення стану та тенденцій розвитку виробництва сільськогосподарської продукції [6].

Втім, для розкриття значимості моніторингу важливо також звер-

тати увагу на те, що моніторинг є, насамперед, інструментом аналізу. Тож, зазвичай, в роботах науковців розкриваються й засоби впровадження, або застосування моніторингу для вирішення конкретних питань. Наприклад, Л.А.Костирко та Н.В.Перловська визначають інформаційно-аналітичний інструментарій моніторингу грошових потоків підприємства на основі розгляду сукупності аналітичних показників, що характеризують рух таких потоків [7]. Поряд з цим, М.В.Пугачова аналізує синтетичні індикатори для узагальнення процесу моніторингу та визначення значень підсумкових спостережень під час здійснення такого процесу в розріз окремих галузей економіки [8]. Тож, як бачимо, переважно, досліджуються питання проведення моніторингу з погляду суб'єктів господарювання, які відносяться до однакових груп: однієї галузі, сектору економіки тощо.

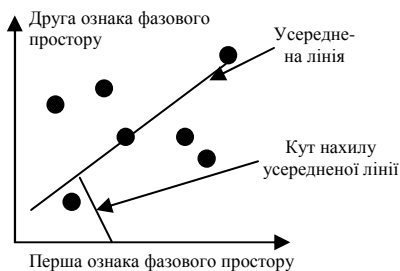
Натомість інструменти проведення моніторингу з погляду взаємодії різних учасників ринку є недостатньо розвиненими та зводяться, більш за все, до визначення економетричних залежностей між окремими показниками різних учасників ринкових відносин. Однак у даному випадку є необхідною обробка значних обсягів інформації, що унеможливорює застосування економетричних моделей для проведення поточного моніторингу. Тож, як головну мету даного дослідження слід визначити вдосконалення інструментарію проведення моніторингу з погляду взаємодії різних учасників ринкових відносин для цілей поточного аналізу ситуації, що склалася.

Зокрема для розкриття поставленої мети дослідження будемо аналізувати взаємодію виробничих підприємств, банківських установ та фондового ринку з погляду питань доцільності залучення необхідних фінансових ресурсів та можливості їх надання. Обрання такого напрямку дослідження обумовлено як важливістю розгляду нових підходів до залучення фінансових ресурсів в умовах кризи, так і визначенням оцінки повернення отриманих кредитних ресурсів виробничими підприємствами. Разом з цим, з метою розв'язання поставлених проблемних завдань звернемо увагу на дослідження А.В.Клімова та В.Ю.Лісіної, в яких визначається позиціонування суб'єктів господарювання у фазовому просторі на основі узагальнення зваженої усередненої лінії [9, 10]. Сутність такого підходу полягає в розташуванні групи суб'єктів господарювання окремої галузі у фазовому просторі обраних ознак, які визначають діяльність досліджуваних підприємств, та обчисленні усередненої лінії позиціонування обраних підприємств. Надалі визначається відстань кожного з підприємств до узагальненої лінії і робиться висновок щодо порівняльного оцінювання таких підприємств в обраному фазовому просторі. Отже, ключовою ознакою підходу, що пропонується А.В.Клімовим і

В.Ю.Лісіною, є обрання групи суб'єктів господарювання окремої галузі та врахування відстані позиціонування таких підприємств до їх усередненої лінії як межі в обраному фазовому просторі.

Втім у фазовому просторі можна також визначити й позиціонування різних за галузями суб'єктів господарювання, для чого, перш за все, слід правильно обрати ознаки такого простору, тобто ті ознаки, які є базовими з погляду функціонування будь-якого суб'єкту господарювання. Зокрема в якості таких ознак можна розглядати активи та пасиви суб'єктів господарювання, які в цілому й відображають стан розвитку досліджуваних учасників ринкових відносин. В контексті ж обраного напрямку моніторингу, а саме аналізу взаємодії виробничих підприємств, банків та фондового ринку в якості однієї з ознак фазового простору можна розглядати й вартість (абсолютну або відносну) залучених (запозичених) фінансових ресурсів. Доцільність розгляду вартості фінансових ресурсів для узагальнення позиціонування різних за галузями суб'єктів господарювання є виправданою, оскільки в такому випадку аналізується як можливість залучити необхідні ресурси, так й здатність розрахуватися за таке залучення, що є досить принциповим питанням у ринкових умовах господарювання. Загалом же множина ознак фазового простору може бути визначена на основі конкретизації окремого завдання моніторингу. Отже, визначаючи позиціонування різних за галузями суб'єктів господарювання в обраному фазовому просторі можна зразу визначити сталість їх розвитку або спроможність щодо здійснення взятих зобов'язань.

Наприклад, якщо досліджувані суб'єкти господарювання позиціонуються у правому верхньому куті позначеного фазового простору до відповідно обраних ознак простору, то можна вважати поточний стан такого суб'єкту господарювання найбільш сталим, відповідно у лівому

Позиціонування різних за галузями суб'єктів господарювання у об'єднуєчому фазовому просторі

верхньому та правому нижньому – прийнятно сталим з погляду однієї з ознак, що дає змогу розмежувати досліджувані суб'єкти з погляду кожної з ознак фазового простору, а в нижньому лівому – найменш сталим (рисунок, авторське подання). Однак таке ранжування більш докладно слід наводити з погляду конкретних ознак фазового простору,

бо відповідна змістовність у позиціюванні досліджуваних суб'єктів господарювання може змінюватися. Разом з цим важливим є й розгляд розташування різних за галузями суб'єктів господарювання відповідно до усередненої лінії. Тобто, якщо досліджувані підприємства знаходяться з одного боку усередненої лінії, то можна вважати сталість їх розвитку приблизно однаковою, у протилежному випадку таке визначення ні є одноставним.

Проте більш важливим, на нашу думку, є розгляд кута нахилу усередненої лінії позиціювання досліджуваних суб'єктів господарювання (рисунок). Таке зауваження ґрунтується на тому, що відмічений кут може бути ознакою загального розвитку досліджуваних суб'єктів господарювання. Так, у разі зростання кута нахилу усередненої лінії позиціювання досліджуваних суб'єктів господарювання, відповідно до попереднього часу його визначення, можна говорити що розвиток досліджуваних суб'єктів господарювання загалом є позитивним, у разі ж зменшення такого кута – негативним (при цьому більш доречним є розгляд змін такого кута відповідно до окремих ознак фазового простору). Відповідні зауваження можна зробити також відповідно до зміщення усередненої лінії відносно осі абсцис та осі ординат.

Також варто дослідити залежність зміни відміченого кута нахилу усередненої лінії відповідно до змін ознак фазового простору, в якому визначається позиціювання досліджуваних суб'єктів господарювання. Інакше кажучи, визначається ступінь впливу кожного з досліджуваних суб'єктів господарювання щодо отримання наявної ситуації їх позиціювання у фазовому просторі.

Загальна форма запису такої моделі матиме вигляд:

$$\alpha = f(\{x_i\}, \{y_i\}), \quad (1)$$

де α – значення кута нахилу усередненої лінії позиціювання досліджуваних суб'єктів господарювання в розріз окремих аналізованих інтервалів часу; $\{x_i\}$ – множина значень позиціювання i -го суб'єкту господарювання за першою ознакою в обраному фазовому просторі за відповідний аналізований інтервал часу; $\{y_i\}$ – множина значень позиціювання i -го суб'єкту господарювання за другою ознакою в обраному фазовому просторі за відповідний аналізований інтервал часу; f – функціональна залежність впливу множини значень позиціювання досліджуваних суб'єктів господарювання на зміни кута нахилу усередненої лінії, яка визначається дослідницьким шляхом.

Тож модель за формулою (1), насамперед, розширює арсенал інструментів аналізу щодо здійснення моніторингу взаємодії різних за

галузями суб'єктів господарювання. Відповідне розширення проведення моніторингу також можливе за рахунок врахування як абсолютних значень аналізованих ознак фазового простору, так і їх змін в абсолютному та відносному значеннях. Крім того, необхідно також зауважити, що наведений аналіз можна проводити на різній кількості суб'єктів господарювання та з урахуванням різної множини перетинів аналізованих галузей, секторів економіки тощо.

Якщо ж говорити про загальну модель проведення моніторингу взаємодії різних за галузями суб'єктів господарювання, то слід зазначити, що такий аналіз доцільно почати саме з визначення загальної ситуації, визначенням чого може бути аналіз кута нахилу усередненої лінії позиціонування досліджуваних суб'єктів господарювання. Надалі ж необхідно встановити розташування аналізованих суб'єктів господарювання відносно усередненої лінії, а вже потім визначати відстань до такої лінії як кількісний показник взаємодії різних за галузями суб'єктів господарювання.

Слід також вказати на відмінності розглянутого вище відповідно до досліджень А.В.Клімова та В.Ю.Лісіної [9, 10]:

по-перше, ми визначаємо аналіз взаємодії не групи суб'єктів господарювання однієї галузі, а різних за галузями суб'єктів господарювання;

по-друге, ми доводимо можливість обрання таких ознак фазового простору, які сприяють проведенню аналізу різних за галузями суб'єктів господарювання;

по-третє, ключовим питанням проведення моніторингу взаємодії різних за галузями суб'єктів господарювання є визначення кута нахилу усередненої лінії позиціонування досліджуваних суб'єктів господарювання. Це у підсумку й визначає новизну отриманого результату.

Отже, в роботі вдосконалено загальну модель проведення моніторингу взаємодії різних за галузями суб'єктів господарювання на основі врахування змін в усередненій лінії позиціонування досліджуваних суб'єктів господарювання в обраному фазовому просторі. Доведено можливість проведення розширеного аналізу досліджуваних суб'єктів господарювання на основі розгляду економетричної моделі визначення впливів на зміну кута нахилу усередненої лінії позиціонування таких суб'єктів господарювання. Тож, як подальший напрямок дослідження варто вказати проведення статистичних узагальнень з погляду наведених теоретичних визначень та розкриття особливостей взаємодії різних за галузями суб'єктів господарювання на фінансових ринках.

1.Азаренкова Г. М. Фінансові потоки в системі економічних відносин. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 328 с.

2. Корнєєв В. В. Кредитні та інвестиційні потоки капіталу на фінансових ринках. – К.: НДФІ, 2003. – 376 с.
3. Руденко Л. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій. – К.: Кондор, 2004. – 480 с.
4. Закиров А., Потапова Н.В. Мониторинг финансовой устойчивости коммерческого банка как фактор обеспечения надежности финансово-промышленной группы. – Брянск: БГУ, 2006. – 86 с.
5. Клімов А.В. Внутрішній моніторинг в системі управління страховою компанією // Вісник ХНУ ім. В.Н.Каразіна. – 2007. – №779. – С.56-61.
6. Юдіна В.А. Моніторинг стану і тенденцій виробництва сільськогосподарської продукції в Україні // Економіка АПК. – 2007. – № 8. – С.24-30.
7. Костишко Л.А., Перловська Н.В. Інформаційно-аналітичний інструментарій моніторингу грошових потоків підприємства // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2007. – № 2(15). – С.105-111.
8. Пугачова М.В. Методологічні засади статистичного моніторингу ділової активності підприємств. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2007. – 535 с.
9. Клімов А. В. Контролінг у системі менеджменту страхової компанії: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». – Суми: УАБС, 2008. – 23 с.
10. Лісіна В.Ю. Моделі оцінки ефективності застосування цінних паперів підприємства на фондовому ринку // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2005. – № 1(31). – С.268-272.

Отримано 05.11.2009

УДК 657.47

Ю.Ю.МИРОНОВА

Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

ОБЛІК НЕЗАВЕРШЕНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розглянуто сутність, порядок формування та відображення в обліку кількості і вартості незавершеного виробництва на підприємстві. Досліджено способи оцінки залишків незавершеного виробництва та встановлено особливості їх застосування на підприємстві залежно від обраного методу обліку витрат.

Рассмотрена сущность, порядок формирования и отображение в учете количества и стоимости незавершенного производства на предприятии. Исследованы способы оценки остатков незавершенного производства и установлены особенности их применения на предприятии в зависимости от избранного метода учета затрат.

Essence is considered in the article, order of forming and reflection in the account of amount and value of the uncompleted production on an enterprise. Investigational methods of estimation of tailings of the uncompleted production and the features of their application are set on an enterprise, depending on the select method of account of charges.

Ключові слова: незавершене виробництво, витрати, калькулювання, залишок незавершеного виробництва, методи обліку витрат, спосіб оцінки собівартості.

Однією з складових калькуляційного процесу на виробничому підприємстві є облік незавершеного виробництва. Основним завданням обліку незавершеного виробництва є перевірка правильності формуван-